

BOEKBESPREKINGEN

INSEKTENBASISBOEK

M. VAN VEEN & TH. ZEEGERS (redactie), 1993. Jeugdbondsuitgeverij, tweede druk, Utrecht. 166 blz., prijs f 12,50. ISBN 90-5107-005-5.

Het Insektenbasisboek is een boek dat bestaat uit twee gedeelten. Na de inleiding over de lichaamsbouw van ongewervelde dieren en wenken voor het determineren volgt het eerste deel van het boek. Dit deel omvat determinatietabellen tot de orden en families van de Nederlandse landongewervelden. Het grootste deel van de landongewervelden wordt ingenomen door de insecten. De tabellen worden overzichtelijk gepresenteerd en zijn waar nodig geïllustreerd met duidelijke tekeningen. Het determinatiegedeelte wordt afgesloten met een (basis)literatuurlijst, die de meest relevante verdere determinatieliteratuur omvat. Het tweede deel van het Insektenbasisboek behandelt ecologie en onderzoek. Men behandelt er onderwerpen zoals vangst- en waarnemingsmethoden, inventarisatie, het schatten van populatiegroottes en het doen van onderzoek.

De tweede druk van dit boekje is uitgevoerd als een stevig, prettig ogend boekje in veldformaat. Ter oriëntatie op het gebied van de vele groepen ongewervelden is dit boekje voor beginners zeer geschikt.

Het boekje kan besteld worden bij de Stichting Jeugdbondsuitgeverij te Utrecht door overmaking van het verschuldigde bedrag op giro 233040 onder vermelding van 'Insektenbasisboek'.

Jan Hermans

DE BROEDVOGELS VAN MIDDEN-LIMBURG

B. VAN NOORDEN. Rapport van de Provincie Limburg in de reeks Avifaunakartering Limburg. Deelgebied III, 1992. 72 blz.; te bestellen bij de Bibliotheek van de Provincie Limburg, Postbus 5700, 6202 MA Maastricht. Prijs f 4,40, exclusief verzendkosten.

Met de publicatie van "De broedvogels van Midden-Limburg" zijn, met uitzondering van de strook ten oosten van de Maas noordelijk van Venlo, de broedvogels van de provincie Limburg ten noorden van de lijn Thorn-Wessem-Roermond in kaart gebracht.

De opzet van het rapport wijkt in die zin af van de beide voorafgaande, dat niet alle soorten afzonderlijk worden besproken en de verspreidingskaartjes per soort ontbreken. Dit laatste is jammer, niet alleen omdat deze kaartjes zo interessant zijn voor elke geïnteresseerde vogelaar, maar ook omdat de eenheid in de rapportages daardoor wordt aangetaast. Nieuw is daarentegen een hoofdstuk, waarin de ornithologisch waardevolle terreinen per gemeente worden besproken.

Na de samenvatting, de inleiding, beschrijvingen

van het onderzochte gebied en de gevolgde onderzoeksmethode volgen een tabellarisch overzicht van de resultaten van de kwantitatief onderzochte broedvogels in Midden-Limburg en een vergelijking met de beide eerder onderzochte deelgebieden. Na een hoofdstuk waarin de vogelkundige waardering van de vier onderscheiden ecologische landschapsoortgroepen wordt weergegeven, besluit het rapport met de hierboven al genoemde beschrijving van ornithologisch waardevolle gebieden per gemeente.

Deelgebied III wordt in het westen begrensd door de Limburgs-Noordbrabantse grens tussen de Zuid-Willemsvaart en de Belgische grens, in het zuiden door de grens met België tot aan de Maas en in het oosten door de Maas vanaf Wessem tot vlak boven Roermond en dan vanaf de Duitse grens naar het noorden tot voorbij de Venlose Groote heide. De noordgrens van het gebied volgt de Maas van Venlo tot Neer, buigt af richting Kanaal Wessem-Nederweert en volgt dan dit kanaal tot de grens met Noord-Brabant. Het is met zijn ruim 40.000 ha het grootste van de tot dusver onderzochte deelgebieden.

Het resultaat van de inspanningen van de zeven karteerders van Deelgebied III is niet gering. In het Middenlimburgse landelijke gebied - de steden, dorpen en gehuchten zijn buiten het onderzoek gelaten - werden 131 soorten broedvogels vastgesteld. Van 99 minder algemene soorten werden de individuele territoria gelokaliseerd, van de overige 32 werd alleen de aan- of afwezigheid per blok van 100 ha onderzocht.

Deze Middenlimburgse vogelrijkdom hangt - behalve met de grootte van het deelgebied - natuurlijk vooral samen met de gevarieerdheid van het landschap, waardoor er een grote verscheidenheid aan biotopen te vinden is. Grote boscomplexen zijn er tussen Nederweert en Stramproy, tussen Heel en Roggel, bij Swalmen en langs de Duitse grens van Belfeld tot en met Venlo. De samenstelling van de bossen is gevarieerd en reikt van een tonige naaldbossen, via gemengde bossen en broekbossen tot oude loofbossen. Verder omvat het gebied heide- en stuifzandterreinen bij Weert en Beegden, een aantal moerasgebieden tussen Roermond en Nederweert, rijk van kleine landschapselementen voorziene agrarische gebieden rondom Weert en Hunsel, open-weidegebieden bij Weert en Nederweert en tenslotte de waterrijke gebieden bij de Maas.

Het rapport beschrijft de stand van zaken anno 1992. Als je al wat langer naar vogels hebt gekeken kun je vergelijkingen trekken met de situatie zoals die hier vroeger - in casu de periode tussen 1964 en 1976 - bestond. En hoe rijk het Middenlimburgse ook nu nog aan vogels is, je ontkomt niet aan de constatering, dat het saldo van al die veranderingen ook hier negatief is. Alleen al uit de Moeselpel verdwenen sinds de periode 1964-1969 22 paren Rietzangers, drie paren Grote karekieten, één paar Roerdompen, één paar Watersnippen en één paar Snorren. Van deze soorten werden in 1992 in het

héle onderzochte gebied slechts de Roerdomp (één paar) en de Snor (één paar) aangetroffen. Verdwenen zijn natuurlijk ook de Korhoenders van de Boshoverheide en het Weeterbos bij Nederweert en de drie paren Ortolanen achter het Wijffelterbroek bij Stramproy. Het is een opluchting dat de Grauwe Gors nog op één plaats heeft kunnen standhouden en niet, zoals in het Zuidelijk Peelgebied het geval is, helemaal uit het landschap is verdwenen. De droeve constatering in het rapport over de broedvogels van het Noordelijk Peelgebied, dat de Roodborsttapuit uit het cultuurlandschap is verdreven en alleen nog maar in natuurreservaten kan overleven, blijkt in Midden-Limburg niet op te gaan. Sterker nog, tussen Hunsel en Nederweert troffen de onderzoekers de grootste Nederlandse populatie Roodborsttapuiten in cultuurgebied aan! In ongeveer hetzelfde gebied is boven de weilanden nog steeds het jodelen van de Wulp en de roep van de Grutto te horen. Het is de vraag of deze het geweld van de mestinjecteurs zullen overleven. Als je dan nog leest over de Nachtegalen van de Krang, de Boomleeuweriken van de Venlose Groote heide, de Duinpiepers van de Boshoverheide en de Blauwe reigers van het Megelveld en verder over al die honderden Veldleeuweriken, Spotvogels, Patrijzen, Grote bonte spechten en Grasmussen en andere vogels uit het hele gebied, dan kom je tot de conclusie, dat er in Midden-Limburg nog veel te genieten is.

Het is de bedoeling van het onderzoek de provinciale en gemeentelijke beleidsmakers gegevens te verschaffen over de vogelkundige waarden van de gebieden, waarvan de toekomst opnieuw moet worden vastgelegd. Daartoe is al eerder een methodiek ontwikkeld volgens welke de voorkomende vogelsoorten zijn ondergebracht in vier ecologische soortgroepen.

Dit zijn:

1. soorten van bossen, parklandschappen en heide
2. soorten van bosranden, struwelen en ruigten
3. soorten van open weidegebieden
4. soorten van moerassen, plassen en beken.

De in hoofdstuk 7 opgenomen kaartjes geven per soortgroep duidelijk weer welke gebieden voor deze soortgroep van belang zijn.

Zoals hierboven al is vermeld bevat dit deelrapport een hoofdstuk, waarin per gemeente een overzicht wordt gegeven van de belangrijkste vogelgebieden. Dit komt de toegankelijkheid van de inventarisatiegegevens voor de doelgroep - de beleidsmakers van zowel provincie als gemeenten - ten goede en vergroot de gebruikswaarde van het rapport.

Toch blijf ik het jammer vinden, dat een bespreking van alle aangetroffen soorten, voorzien van een verspreidingskaartje per soort, achterwege is gelaten. De provincie zou dit verzuim echter meer dan goed kunnen maken door het avifaunakarteringsproject over enkele jaren af te sluiten met de publicatie van een Atlas van de Limburgse broedvogels. Ik kijk er al naar uit!

Paul Spreuwenberg